

Słowo wstępne

W europejskiej, w tym polskiej, myśli politycznej problemy integracji Europy zajmowały poczesne miejsce w rozważaniach pisarzy politycznych. Również działalność w zakresie budowy federacji i konfederacji odegrała znaczącą rolę w polityce europejskiej. Idea integracyjna była obecna wśród elit politycznych i intelektualnych stosunkowo często już od czasów drugiej połowy średniowiecza i renesansu. Natomiast wieki XIX i XX obfitują w rozważania nad tą kwestią, nie tylko w kontekście czynników państwowych, ale także przez pryzmat partii i nurtów politycznych, głównie o proveniencji demokratycznej. Co interesujące, tematyką tą zajmowali się znani twórcy europejskiej literatury. Wyjątkiem była druga połowa lat międzywojennych, związana z działaniami politycznymi i militarnymi totalitaryzmów. Integracja przez podbój była obecna niemal zawsze w Rzeszy Niemieckiej oraz Rosji „białej” i „czerwonej”. Zainteresowanie kwestią integracji Europy w okresie międzywojennym występowało głównie wśród socjaldemokratów. Liberalowie, co może budzić zastanowienie, nie przejawiali w tym okresie większego zainteresowania problematyką federacji czy konfederacji. Wyjątkiem były demokratyczne środowiska inteligencji twórczej, której przedstawicielem był Richard Coudenhove-Kalergi ze swoją koncepcją paneuropeizmu opartą na uniwersalizmach europejskich. Na uwagę zasługuje również koncepcja Alfreda Nossiga. Generalnie jednak zdecydowana większość koncepcji integracyjnych była analizowana przez pryzmat utworzenia państwa federalnego o zasięgu kontynentalnym, ewentualnie regionalnym. Podział na idee konfederalistyczne i federalistyczne do końca drugiej wojny światowej w założeniach koncepcyjnych nie był wyraźnie sformułowany. Jak można sądzić, przyczyną takiego zacierania się różnic przy interpretacji i nadawaniu kontekstu tym wartościom był fakt, że integracja postrzegana była przez pryzmat państwa; wynikało to ze zróżnicowania kulturowego i tradycji politycznych krajów kontynentu. Występowały także inne przyczyny, jednak nie miały one zasadniczego znaczenia.

Wąskie rozumienie europejskiej integracji zmieniło się po zakończeniu drugiej wojny światowej i powstaniu bipolarnych stosunków międzynarodowych. Kwestiami integracji Europy zainteresowali się nie tylko socjaldemokraci, ale także chadecy oraz liberałowie. Liberalizm powojenny zresztą wyraźnie socjalizował się w zakresie spraw społecznych i gospodarczych.

Uogólniając, europejska integracja miała przejść przez dwie zasadnicze fazy — konfederacyjną, a następnie federacyjną. Podstawą tej pierwszej była wspólnota gospodarcza i częściowo prawna odnośnie do przepływu towarów i ludzi. Obecnie mamy do czynienia z przejściem od konfederacji do federacji. Jak długo będzie trwał ten proces, trudno przewidzieć. Tym bardziej że współcześnie *foedus* oznacza związek gospodarczy, polityczny, ustrojowy, kulturowy i społeczny w sensie kontynentalnym, regionalnym i jednostkowym. Ponadto współczesna integracja ma być prowadzona równocześnie „odgórnie” i „oddołnie”, na podstawie zasady subsydiarności, praw mniejszości i praw człowieka. Zasada „wieży Babel” powinna być wykluczona na wszystkich poziomach. Europa stopniowo — ewolucyjnie — skłania się ku uniwersalizmowi, zacierając granice między państwami.

Celem zamieszczonych tu artykułów była próba zaprezentowania wyzwań, które stoją przed integrującą się Europą i które nabrały innego wymiaru na skutek decyzji z Maastricht i globalizacji w zakresie praktyki polityczno-gospodarczej.

Artykuł Wiesława Bokajły ma charakter wprowadzający i określający podstawowe idee oraz wartości związane z ekonomiczno-politycznymi uwarunkowaniami integracji europejskiej do 1953 roku. Stanowi podstawę do głębszego zrozumienia konkretnych problemów integracyjnych.

Tekst Tomasza G. Groszego zatytułowany *Podmiotowość gospodarcza Polski w Unii Europejskiej* został poświęcony koncepcji geoeconomii oraz endogenicznego rozwoju w warunkach integracji Polski z Unią Europejską. Tekst ten jest swoistym, aczkolwiek syntetycznym bilansem „aspektów polityki gospodarczej polskiego państwa w warunkach integracji regionalnej”. Z artykułu wynika, że Polska w dzisiejszej sytuacji geopolitycznej (wojna rosyjsko-ukraińska) swoją podmiotowość gospodarczą powinna oprzeć na rozwoju czterech strategicznych sektorów: przemysłu zbrojeniowego, energetycznego, cyfrowego oraz finansowego.

Artykuł Aleksandry Perchli-Włosik, Joanny Wardały i Katarzyny Dojwy-Turczyńskiej prezentuje sposoby bojkotowania rynku Federacji Rosyjskiej przez podmioty ekonomiczno-finansowe Zachodu w związku z wojną w Ukrainie. W ocenie autorek wycofanie się z Rosji zachodniego biznesu doprowadzi do niezadowolenia obywateli, głównie ludności miejskiej, a w konsekwencji obniży morale. Będzie to istotny czynnik, jednak nie bezpośredni, do wygaszenia konfliktu na wschodzie Europy. Jest to uwaga uzasadniona, ponieważ w politycznej historii Rosji niemal wszystkie przełomowe wydarzenia rozpoczynały się od postawy ludności wielkomiejskiej.

Tekst Raula A. Kosty ma na celu, jak pisze autor, „poddanie krytycznej analizie anarchicznego środowiska międzynarodowego w koncepcji neorealistów,

w kontrze do koncepcji sieci sojuszy preferowanej przez badaczy nurtu neoliberalnego. Analizie poddane zostaną wybrane przykłady państw ze względu na zasięg oddziaływania, przeszłość i stosunek do innych uczestników układów międzynarodowych”. Autor analizuje problemy bezpieczeństwa Europy i znaczenia stosunków niemiecko-rosyjskich oraz relacji ze Stanami Zjednoczonymi. Przedstawia je w kontekście czasowym, to znaczy przyszłości i zglobalizowanej teraźniejszości.

Artykuł Moniki Janiszewskiej poświęcony został rozważaniom na temat „współpracy sądów konstytucyjnych państw członkowskich z Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej. [...] Rozważania zostały oparte na analizie orzecznictwa sądów konstytucyjnych trzech państw: Niemiec, Włoch oraz Polski”. W tym kontekście autorka pokazała, które kwestie powinny być uwzględnione przez wszystkie modele sadownictwa w Unii Europejskiej.

Eugeniusz Kuznicow-Wyszyński zajął się genezą procesów repatriacji, czyli powrotu do ojczyzny osób pochodzenia polskiego. Główną uwagę autor skupił na XXI wieku, jednak dla przejrzystości zaprezentowane zostały również wcześniejsze procesy migracyjne. Ponadto w swoich rozważaniach wskazał na czynniki sprzyjające migracji i repatriacji do Polski i na kontynent europejski.

Teksty zawarte w niniejszym numerze inspirują do dalszych badań nad Europą i jej podstawowymi problemami, jakimi są bezpieczeństwo i integracja.

Redakcja „Rocznika Europeistycznego”

Paweł Turczyński

Rafał Juchnowski

